

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING YOSH XUSUSIYATLARIGA OID KUZATUVLAR

Raxmatullayeva Gulnoza Abduvosidovna

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti Maktabgacha va boshlan'ich ta'lim
fakulteti Tyutori:*

Odiljonova Hulkaroy Farhod qizi

Fayzullayeva Fayyoza Eshqobil qizi

Xamrayeva Zuhra Bobur qizi

*Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari:
@odiljonovahulkaroy410@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining yoshga oid psixologik va pedagogik xususiyatlari tahlil qilinadi. 6–10 yosh davrining bilish jarayonlari, emotsional-irodaviy holati, ijtimoiylashuv darajasi hamda o'quv faoliyatiga moslashuvi kuzatuvlar asosida yoritiladi. Shuningdek, mazkur yosh bosqichida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, yosh xususiyatlari, bilish jarayoni, motivatsiya, emotsional rivojlanish, kuzatuv.

KIRISH

Boshlang'ich sinf o'quvchilari 6–10 yosh oralig'idagi bolalarni qamrab oladi. Bu davr bolaning maktab hayotiga moslashuvi, bilish jarayonlarining faol rivojlanishi va shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Mazkur yosh davrini ilmiy jihatdan o'rganishda Lev Vygotsky, Jean Piaget va Konstantin Ushinsky kabi olimlar muhim nazariy qarashlar ilgari surganlar. Ularning tadqiqotlarida bolalarning bilish faoliyati, tafakkur bosqichlari va ta'lim jarayonining rivojlantiruvchi ahamiyati asoslab berilgan.

Bilish jarayonlarining rivojlanishi; Boshlang'ich sinf yoshida quyidagi bilish jarayonlari faol rivojlanadi:

Diqqat – barqaror emas, tez chalg'iydi. Shu sababli dars jarayonida faoliyat turlarini tez-tez almashtirish maqsadga muvofiq.

Xotira – ko'proq obrazli va mexanik xotira ustunlik qiladi. Ko'rgazmali vositalar samarali natija beradi.

Tafakkur – aniq-obrazli tafakkur yetakchi hisoblanadi. Mantiqiy fikrlash asta-sekin shakllanadi.

Tasavvur – boy va faol, ijodiy topshiriqlar orqali rivojlantiriladi.

Kuzatuvlarga ko'ra, 1–2-sinf o'quvchilari ko'proq o'yin faoliyati orqali bilimni o'zlashtiradilar. 3–4-sinflarda esa o'quv motivatsiyasi asta-sekin kuchayadi.

.Emotsional va irodaviy xususiyatlar; Bu yoshdagi bolalar juda ta'sirchan, maqto'v va rag'batga ehtiyoj sezadi. O'qituvchining ijobiy munosabati o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Kuzatuv natijalari shuni ko'rsatadiki:

Tanbeh berishda ehtiyotkorlik zarur;

Jamoa oldida qattiq tanqid qilish salbiy ta'sir ko'rsatadi;

Rag'batlantirish o'quv motivatsiyasini kuchaytiradi.

Irodaviy sifatlar (mas'uliyat, mustaqillik, sabr-toqat) aynan boshlang'ich sinf davrida shakllana boshlaydi.

Ijtimoiylashuv jarayoni; Boshlang'ich sinf o'quvchisi uchun sinf jamoasi muhim ijtimoiy muhit hisoblanadi. U o'z o'rnini topishga, tengdoshlari bilan muloqot qilishga intiladi.

Kuzatuvlarga ko'ra:

Guruhli ishlar ijtimoiy faollikni oshiradi;

Liderlik qobiliyatlari 3–4-sinflarda yaqqol namoyon bo'ladi;

Konflikt holatlari ko'pincha noto'g'ri muloqot natijasida yuzaga keladi.

Shu bois o'qituvchi jamoada sog'lom psixologik muhit yaratishi lozim.

O'quv motivatsiyasi va moslashuv; 1-sinfda maktabga moslashuv jarayoni murakkab kechadi. Ayrim bolalarda xavotir, tortinchoqlik yoki haddan tashqari faollik kuzatiladi.

2–4-sinflarda esa o'quv faoliyati yetakchi faoliyatga aylanadi. Darsning qiziqarli tashkil etilishi, interaktiv metodlardan foydalanish motivatsiyani oshiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda:

Darsni ko'rgazmali va interaktiv tashkil etish;

O'yin elementlaridan foydalanish;

Rag'batlantirish metodlarini qo'llash;

Individual yondashuvni ta'minlash;

Psixologik qo'llab-quvvatlash muhitini yaratish tavsiya etiladi.

Xulosa

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari ularning bilish, emotsional va ijtimoiy rivojlanish jarayonlari bilan bevosita bog'liq. Kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida yoshga mos metod va vositalardan foydalanish o'quv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Shunday ekan, o'qituvchi har bir o'quvchining individual va yosh xususiyatlarini chuqur o'rganib, ta'lim jarayonini shunga mos ravishda tashkil etishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Shavkat. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent: O'zbekiston, 2017.

2. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. Toshkent, 2020.

3. O'zbekiston Respublikasi. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi". Toshkent, 1997.

4. Lev Vygotsky. Myshleniye i rech (Tafakkur va nutq). Moskva: Pedagogika, 1982.
5. Jean Piaget. The Psychology of the Child. New York: Basic Books, 1969.
6. Konstantin Ushinsky. Chelovek kak predmet vospitaniya. Moskva: Prosveshcheniye, 1988.
7. G'oziev E. Umumiy psixologiya. Toshkent: O'qituvchi, 2002.
1. Mavlonova R., Vohidova N. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
2. Nishonova Z. Bolalar psixologiyasi va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2006.
3. Tolipov O', Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.